

TÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda Kolozsvárt. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Idősb Czegei Wass György naplója (VI-ik közlemény). — Erdélyi levelek gr. Dezsőffy Józsefhez Kazinczy Ferencztől. (VI-ik befejező közlemény). — Bölönfalvának constitutiója 1690-ben. — Petőfi Sándor a magyar irodalomban. (V. közlemény.) Szinnyi Józseftől. — Kazinczy levele özv. báró Wesselényi Miklósnéhoz. — Szemere Bertalan levelei Kossuth Lajoshoz, közli: Jakab Elek. (III. közlemény). — Deák Ferencz levelei br. Wesselényi Miklóshoz. (II. közlemény). — Kölcsei levele báró Wesselényinéhez. — Oklevelek a török hódoltság idejéből. — Gr. Kaprara Aeneas levele. (1690.) — Tárca: Hogyan szereznek nálunk barátokat a történelemnek? K. Papp Miklóstól. — Apróságok.

nem hogy éjszakánként a Hostátokban jönek Crucz Uramék, kivált az ide valók.

3. Mart. Jött emberünk Bonczidárúl, ki hozta, hogy Teleki Mihály öcsém Uram 5 zászlóval Bonczidára érkezett.

4. Hozott egy emberünk olyan hirt, hogy Tordán elfogták volna embereinket leveleinkel együtt, kiket az elmúlt 28. Febr. Szebenbe expediáltunk.

5. Szebenben ujjabb rendbéli embereket készítettünk.

6. Marty. Estve 7 óra után expediáltuk Szebenbe Régeni és Telekdi nevű becsületes városi embereket, hogy ha elmehetnének leveleinket, kiktől is minémű levelet küldtem Méltóságos Generalis Rabutin Uram ó Excellentiájának? ide bé irattam:

Excellentissime Domine Comes Domine!
Et Patrone Gratosissime!

Volens omni occasione devotissimam meam obligationem ad pedes Excellentiae Vestrae humilime deponere, non ita pridem binas etiam litteras ad Excellentiam Vestram sonantes expediveram, cum certis acclusis, sed uti auditur, casu infelici circa auroram praeterlapsi diei Veneris in Torda a Rebellibus interceptae sunt, cum earumdem delatoribus captis; quo circa easdem utrasque litteras in geminis Copiis cum inclusis litterarum Comitum Ladislai Csáki, et Michaelis Koss paribus, sub spe felicioris successus ad Excellentiam Vestram humilime nunc iterum transmissi, persvasum habens ad easdem et si copias benigne tamen resolvere, meque suis gratiis et in posterum beare Excellentia Vestra haud dedignatur. In reliquo Excellentiam Vestram Divinae Clementiae, me vero in gra-

IDŐSB CZEGEI WASS GYÖRGY NAPLÓJA.

I. Jan. 1704— 31. Oct. 1705.

1704.

(Folytatás.)

Marty 1-a. Cruczokat hallván Fenes felé lenni az lovas Németek és Ráczok ebéd után fel mentek arra felé, melly alkalmatossággal Hatházi Gergely Uram is városi lakosokkal s még egy néhánnyon megmaradott fizetett katonákkal menvén ki, majd huszig való városi, és fizetett katonák Zászlótartóikkal együtt a Cruczok közé mentek.

2. Mart. Semmi lármánk nem vala, ha-

tiam et patrociniū Excellentiae Vestrae
humilime commendo,

Excellentiae Vestrae

Claudiiopoli 4-a Marty 1704.

Devotissimus Cliens

et servus Humilimus

GEORGIUS WASS de Czege.

7. Marty. 1—12 óra között Csáki László Uram Kóss Mihályval és az seregekkel az Hostát szélyiben jöttek, hová ágyúkkal reá lövöldöztettünk, de messze lévén, még a Dürüczköllön túl, bé nem érte őket a golyóbis; honnet ki akarván küldeni az Város kérésére, de nem annak rendi szerént, mint okos és értelmes Hadi Vezér szokott küldeni, innét belől hozzájok löttek, kik is csak vissza tértek és egész seregestől vissza mentek quartélyokba.

8. Marty. Csak alig maradtak szekereim, hogy az Szamos mellől a Berekből tűzre fát akarván hozni el nem kapták a Cruczok.

9. Csendességben ültünk.

10. Marty. Hozták Teleki Mihály Öcsém Cruczos levelét, melyet is ide bé iratni méltónak ítéltem.

Édes Herczeg Uram!

Irhatom Kegyelmednek, Esau Jehuval megegyezett, ugy a szegény sánta Mefiboset itt küllog, az Edomiták körültek táborban szállottanak, Madarász Mátyás Páriszal társalkodik, Doeg pedig igen előre jár, Mufti a Musetet valóban csinálja Hámán az Fenesi hegyen kapáltat; Kérem kegyelmedet, továbbra is az hirekről tudósítson már a Posták fel állván Kegyelmed bátorságosan tudósíthat. Isten világósítsa Kegyelmed szemeit, láthassa Simeonnal az Üdvezítőt. Datum ex Maros Keresztur ex Societate Edomitarum, Die 9 Marty 1704.

Kegyelmedtől balúl keresztelt öcsöce

TELEKI MIHÁLY.

Ez irás penigh esék azért, egy néhány rendbéli leveleimet el fogván, küldtem volna Clavist Migos Gubernator és Apor István Uraméknak ő Kegyelmekeknek, hogy ezután azzal irván, ha leveleimet el fognák is, nem tudnák elolvasni és meg érteni, melly Clavisimat is el-fogták, mely is ez volt, melyet is in futurum ide bé is irtam.

Clavis Excellentissimi Gubernatoris

Gubernatis

Alphabetum ex eo.

c, d, f, h, k, l, m, o, p, q, y, z, j, v,
G, u, b, e, r, n, a, t, i, s.

Quaedam Praecipua Nomina

Propium et mutatum nomen.

Császár	Dávid
Király	Salamon
Gubernium . . .	Parlamentum
General Rabutin	Hector
Báró Tiss . . .	Aeneas
Rákóczi	Absolon
Bercsényi . . .	Joáb.
Károlyi Sándor .	Abisai.
Toroczka István	Jehu.
Csáky László . .	Paris.
Vaji László . . .	Mephibozet.
Teleki Mihály . .	Esau.
Orlai Miklós . .	Muphti.
Kaszás Pál . . .	Doegh.
Kis Mihály . . .	Madarász Mátyás.
Vajó András . . .	Hámán.
Cruczság	Edomiták.

Clavis Comitís Apor.

Magnes.

Alphabetum ex eo.

B, C, d, f, h, i, k, l, o, p, q, r, t, u, y, z, j, v,
m, a, g, n, e, s, —

11. Marty. Ezen Clavisomat elfogván, hihető ez iránt való indulatjából vagy más, vagy elébbi írása szerént való dühösségéből és furiájából egy zászló alya Edomitákat Csáky uram éjjszaka ide küldvén szintén éjjszaka három óra előtt, az Majoromat benne lévő épületekkel Tatár modra felégettette, ugyan akkor a Szent Péteri Unitária Ecclesia mal-mát is elégették.

Eodem Commendans Uram Tisztjeivel együtt nállam lévén ebéden hamvában heverő Majoromnak örömét itták.

12. Marty. Elégett majoromnak látására mentem ki lovan, fegyveresen, s lovasokkal.

13. Marty. Csendességben voltunk.

14. Reggel 8 óra tájban ki menvén az lovas németek és Rácok és vagy egy Compánia Gyalog Német is, kik is lesben maradván az Szöllőkben és Berekben, az Lovas

Németek és Ráczok ált' menvén Fenes felé Vajó Andrásék (kik Lonán ittak, subsistáltak már vagy három héttől fogva) Észre vévén az Németeket minthogy Strásájok volt, egész seregeivel Zászlóival reájok jó ezekre, de az miéink hátat adván és lassan lassan hátra nyomulván az lesben levő gyalog németek felé, emezek penigh ezeknek utánnak nyomuldogálván, midőn szintén a mi Lovasaink az Gyalogok iránt volnának megállnak, és feltekintvén a lesben levő gyalogokat észre veszik, azonnal vissza fordulnak, az Lovas Németek és Ráczok is utánna indulván és hamar béérvén őket mint hogy szoros is volt az hely az hol által kellett a vizen takarodniok felesen levágnak benne négyet elevenen béhozván közüllök.

15. Marty. Egy zásznét és Szászt szeren találtunk levelekkel ha el nem lóttének.

16. Marty. Semmi lármánk nem volt.
(Folytatása következik.)

ERDÉLYI LEVELEK

Gr. Dezsőffy Józsefhez

1816.

(Folytatás és vége.)

XXI. LEVÉL.

Hadad; Sept. 5.

Zsibót tegnapelőtt hagyám el. B. és K. kocsin, Wesselényi és Farkas paripákon kísérének. Még akkor nap itt leheténk vala; de csak hamar azután hogy a vadasban a kanczák, s kanczacsikók ménését megtekinténk, oly rettenetes zápor jöve ránk, s ez a zápor oly sokáig tartá, hogy Nagy-Monban meg kelle szállanunk; nem képzelheted mint romla meg az út. Dél vala midőn ide érénk. Báró Wesselényi József Ur, Administratora Közép Szolnoknak, kijöve előnkbe, s kére, hogy leányomat küldeném fel testvéréhez, mert gyermekei veres himlőben fekszenek. Leányom tülesett volt már ezen: de mégis engedtem a tanácsnak. — B. és K. délután mentek: Wesselényi és Farkas ma virradtakor hagyának el.

Töltsük együtt az éjt, mondá nekem a minden ifjak legjobbika; tedd a barátságunk ez áldozatot; ne feküdj-le mig elmegyek. Érted mit mondhattam megszólítására. Elvontuk

magunkat Farkastól és a ház gyermekeinek nevelőjétől s éjünk úgy múla-el mint a legboldogabb melyet ember élhet. A Gondviselés vádoltathatik-e általunk mivel mi az illy órák becsét nem érezzük a szerént a hogy ezek azt érdemlik, és annak csak a kedvetleneket nem felejtethjük? Vádolja magát az illy hálátlan: én egy illy éjért, az illy nyolcz napért a milly ez az utolsó vala, sok holnapokat kész vagyok szenvedni. Midőn virradt, lekisérém barátimat a felső udvarból az alsóba, s hogy azt mondhassam, hogy Erdélyi barátim közt Wesselényi vala az, a kinek végső csókjával Magyarországra által-lépék, nem engedém Farkasnak hogy ajakával illeszen. Forró, de csóktalan öleléssel váltam-el a lelkes ifjutól.

S itt Hadadon engem az az öröm ére, mely sehol nem Erdélyben. Báró Wesselényi Farkas, Farkasnak fija, örömeit a muzsikában leli, s mester abban. Egy Clavecin-vertőt tart és egy éneklőt, s a két ember azt az 1½ napot, melyet Hadadon tölték, úgy hagyá elfolyni, hogy ezen idő alatt örökké Bécsben képzelhetém magamat. Caudéla ur Glucknak, Mozartnak, Haydnnek és Beethovennek darabjait verte, Ménárd pedig, kit a Párizsi Conservatoire nevele, énekelte. — Él-e egy fejedelem boldogabban, mint a 3 Wesselényi?

A két ház asszonyai nem voltak honn. Ennek gondjait az alatt a Bárónénak testvére, Gróf Toldalagi Józsefné vitte.

Ez a felsőbb ház a régi Hadadi vár udvarán épült, jó izléssel és erősen. Ovál palotája igen szép. — A megholt Báró a vár köveiből egy oldalépületet állita, és a mi köve megmaradt, elhordatá, hogy kertje lehessen a hol a torony állott. A vár képe még fenn van; azt a 3 testvér Wesselényinek 4-dik testvérek Ferencz, a Wartensleben gyalog német sergek Hadnagya, hagyá rajzolatban. Ez a szeretetre méltó ifju Valencianus alatt esett-el az öcsém companiájában 1792. Egy ágyugolyó elhordá mindkét lába szárát. Az öcsém kiveteté a csata helyéről, s rimánkodott neki, engedje levétetni használhatatlan csontjait, de kérése sikertelen volt. A 20 esztendő ifju teljes maga megadásával hala el.

A 3 életben maradt testvér Wesselé-

nyinek atyja Farkas volt, s ez már 21 esztendőskorában, a mint azt egy olajban festett képen látám, Főispánja vala Közép-Szolnoknak. Erdélynek nem volt nagyobb pénzü ura. Jó fej; bolondságnak nézte a bolondságot, elvonta magát a füsttől és lármától, s némely Philosophustól abban különböze, hogy ez nagy gazdagságban érte be magát kevéssel, mely irigylendőbb sors mint mikor bennünket arra a bölcseségen kívül a szükség kényszerít. Embereitől szeretettet, s ez jele az ő szive jóságának; szeretettet másoktól is közönségesen, mely ismét nagyságát mutatja. Erdély nem felejtheti, hogy ennek az Urnak Horác volt a Breviariuma. Midőn cselédjétől könyvét kívánta, ez érté, hogy Horácot kell neki hozni. Ez viszont feje jóságát bizonyíthatja előttünk. — Gyermekai halála után festették képét, s kezébe adták a kedvelt író. Élete megegyezett mestere tanításával: Non vixit male, qui natus, moriensque, fefellit.

Ma reggel menni akartam, de szives tiszteletemet érdemlő gazdám nem ereszte, s én örömet maradtam. Illy háznál öröm nekem mulatni. Az igen excellens fortepiano egész nap csenge, s Mons. Ménárd megint hallatá francia és olasz énekeit. Estve elővevénk a derék telescopiumot, s nézénk a hold feltait s a Saturnus gyűrűjét. — A Báró bennünket iskolai esztendejének s elméje s characterere kifejlődésének történeteivel ismértetemeg, s az ily beszéd alatt örömet felejtém, hogy az elmúlt éjjel nem aludtam, most pedig túl valánk éjfélen.

BÖLÖNFALVÁNAK

az 1690-ik Esztendőbeli boldogtalan állapotban való Várba szorulásnak idején közönséges akaratból lett Constitutio :

Mivel az Isten ő Felsége az bűnért ez nyomoru Hazánkra felhozta bölcs Itéletének sullyos ostorát, és minket mostan közönségesen kegyetlen Ellenségnek Országunkba való bűtésével fenyeget; tetszett minnyájunknak Falustól egyenlő akaratból, hogy mivel a mostani szoros ügyünkben minékünk is boldog emlékezetű Eleinktől ez helyben épített

kisded kastélyocskába kellett szorulnunk, Várbeli Tisztek választassanak, és azoktól minden Rendek, u. m. Falusiak, Jövevények, Nemes, Lófó, Darabont, Jobbágy, sőt még az Ecclesiái Személyek eleibe is Törvények irattassanak, mely szerént a Tisztektől mindenek dependalni tartozzanak, hogy ez féle szorulásban mind a Várban való engedetlenek, vagy a Faluban kóborlók érdemek szerént büntetődjenek, s mint mindenek az Ellenségnek rabságától megoltalmaztassanak. — Választottuk annakokáért egyező értelemből Várbeli kapitányoknak Nemes és Nemzetes Ferenczi Sigmond; és Rátz Ábrahám Uramékat ő Kegyelmeiket — ő Kegyelmeik mellé pedig Törvénytévő Birákoknak, Hadnagyoknak, és Porcoláboknak választottuk, u. m. Szennyes Istvánt, Nagy Miklóst, Illyés Ferenczet, Budai Jánost, Domokos Benedeket, Botos Györgyöt, ifjabb Gazdag Jánost.

A Törvényeknek punctumai pedig így következnek:

1.) Istennek kegyes ígérete: Hivj segítségül a te nyomoruságodnak idején, meghalgtalak tégedet. — Szükséges azért, reggel, és estve könyörgésünk által ő Felségét megtalálunk; valakik azért, a kik a harangszót hallják, és a könyörgésekre reá érkezhethének, s tunyaságok miatt elmulatják, büntetődjenek ad Dr. 24. — mely büntetésnek harmad része Vár szükségére fordíttassék, két része a Tiszteké legyen.

2.) Nap le mente után minden ember, akár mezőről, akár Faluból a Sorompon belől helyére takarodjék — mert a kik annak utánna az őrzőktől künn talátnak, megfogattnak, első cselekedetekről, ha jó menteséget nem adhatnak, büntetődjenek ad fl. 3. másodsor ugyan azonok künn tapasztaltván, meghallyanak, mint nyilván való kóborlók, ide értetvén a másunnan ide confugialtattak is.

3.) Jésus kiáltás után estve, s reggel az Várból Tisztek hire nélkül ki menni senki ne merészellen — hogy így a mi gonoszság a faluban esik, jó móddal végire mehesenek; ki cselekedte, az illyenek ad fl. 3. büntetődjenek toties quoties.

4.) Valakik a Várbeli Tiszteknek szavakat nem fogadnák, vagy ellenek támadást

tennének, vagy illetlen gyalázatos szókkal illetnék, a fegyverfogásért, rájuk való támadásért fél kezek vágattassék el — az illetlen gyalázásokért büntetődjenek pedig ad fl. 24.

5.) A bészorult emberek között ha mi verekedés, vértétel, szidás, morgolódás leszen, azokat a Várbeli Kapitányok arra rendelt emberekkel együtt végképpen igazítsák el Törvény szerént, minden tovább való halogatás nélkül — úgy hogy a ki halált halállal, a birsággal, birságot fizessen.

6 Isten káromlásokért, szitkozódásokért van az Országunknak irott Törvénye — büntetődjenek a szerént — akadjanak fel érette.—

7.) A Lopók, más ember életén dulók, érdemek szerént büntetődjenek, mint az Ország Articulusa tartja.

8.) Ha valaki eltévelyedett marhát, vagy egyéb akármí egyetmást találna, tartozzék Tiszt kezéhez adni, ha eltitkollya, mint Lopó büntetődjék.

9.) Mivel a szükség úgy hozta, hogy kastélyunkba bé kellett szorulnunk, senki közüllünk el ne merészellyen szökni, vagy kimenni hir nélkül, — hogy valamiképpen Ellenség kezébe ne essék, és ott kinoztatván, kinnyához képest a Várbéliekre veszedelmet ne hozzon, — ha a kik cselekednék, akár hol találtassanak, akár mely időben, hallyanak meg érette.

10.) Minden, valaki pro refugio ide jó akár honnét, úgy fogattatik bé, hogy magais itt légyen, s együtt oltalmazza velünk mint Kastélyunkot, mint maga Jovait — ha ki nem cselekedni, maradjon Falu számára minden Bonuma, mellyet a Várba takaritsanak.

11.) Isten megmarasztva bennünköt a Várból való kiköltözésben a Tisztek szabjanak rendet, a kik ahoz nem tartják magokat, s Tisztek hire nélkül költöződnek, büntetődjenek ad fl. 6. és így elsőben az idegenek, azután a Tisztek rendszerént.

12.) Az igaztétel a Várbéli Bonumokból legyen, a ki min el marad, ha annyi nem lenne, külső Jovainak, u. m. örökségének harmad része az Ecclésiák számára, a két részinek felét a Tisztek lévállják, fele légyen Falu számára.

13.) Ha fizetni kell idegen Ellenségnek,

a másunnan ide jött emberek is velünk edgyütt contribuáljanak.

14.) Minden utakon módokon a Várbéli Tisztek megmaradásra való dolgokat feltalálván, egyező értelemről, annak egy szóval a Várban lévő minden Rendek engedelmessékedjenek.

15.) Ha kiket strázsára állitanak, elejekbe adott Instructiojokhoz magokat nem tartják, tunyaságok vagy vigyázatlanságok mián valami zendülés, vagy riadás támadna, hallyon meg érette.

16.) A mely Asszony emberek veszednek, és kötődnek egy más felett, a részesek poeniteállyanak a kézi kalodában.

17.) Mind ezekre a fenn meg irt punctumokra kívántatik egyező meg egyezések a Falubélieknek, és idegeneknek — az pedig hogy állandóbb légyen, a mostani Falus Biró Botos Máthé több fenn specificalt becsületes Emberekkel együtt pecsétellyen meg Falu képiiben, az idegenek közül is ha kik akarják, hogy állandóbb lehessen minden Istenes igyekezetünk, — mely e szerént való conclusumban jelen volt Tekintetes Nemzetes Kálnoki Farkas Uram ó Kegyelme is, s approbálta, és lött minden contradictio nélkül.

Scriba pro illiteratis Judicibus.

Botos Máthé, Juratus Judex. (L.S.)

Sigismundus Litterati. (L.S.) Illyés Ferencz. (L.S.)
 Áts Ferencz. m.p. Budai János m.p. (L.S.)
 Abrahamus Rác m.p. (L.S.) Domokos Benedek (L.S.)
 Sennyes István m.p. (L.S.) Botos György (L.S.)
 Nagy Miklós m.p. (L.S.) Gazdag Ján. jun. m.p. (L.S.)

Anno 1691. die 12-a Maji Bölönfalva közönséges megedgyezett akaratból a levélben specificalt személyeket azon megirt törvények, és punctumok szerént a dolognak, s Törvényeknek igazgatására ad Annum hunc praesentem helyben hadják, melyre is azon meg irt personák hüttel kötelezék magokat, hogy mindennek kedvezés nélkül igaz Törvényt szolgáltatnak, az kik pedig u. m. Nagy Miklós mivel erőtelenséggel mentegette magát, s Tisztinek viselésére alkalmatlannak esmérte magát, elbucsuzék, s helyette választottuk: Porkolábnak Nagy Gergelyt Primipilust, Illyés Ferenczet pedig mivel Isten e világból kiszóllította, választottuk helyette Domokos Jánost junior; — e mostani írásunkat pedig

jelen nem lévén a Bölöni Falus Biró, Faluké-
pében Miko Miklós, ki is a mostan választott
két személyekkel edgyütt megpecsételé, Fide
Sua Christiana mediante.

Nagy Gergely (L.S.) Mikó Miklós (L.S.)

Domokos János (L.S.)

Irtam az Bölöni Unitaria Ecclesia Lá-
dájában lévő originálisból. — Bölönben Die
19-a; July 1830. MIKÓ LÖRINCZ.

PETŐFI SÁNDOR

a magyar irodalomban.

Közlí: Szinyvei József.

1845.

(Folytatás.)

Szép vidéknek szépséges leánya! . . .
(P. Divatl. szept. 11. 24. sz. — Szer. Gyöngyei 5. —
Ö. K. 381. — Ö. K. II. 184. — Dk. 232.)

Megteremtéd lelkem új világát . . .
(P. Divatl. szept. 11. 24. sz. — Sz. Gy. 8. — Ö. K.
382. — Ö. K. II. 150. — Dk. 233.)

Éj van . . . (P. Divatl. szept. 11. 24. sz. —
Sz. Gy. 10. — Ö. K. 383. — Ö. K. II. 151. —
Dk. 234.)

Félre mostan . . . (Sz. Gy. 11. — Ö. K.
384. — Ö. K. II. 152. — Dk. 234.)

Ablakodból hogy ha . . . (Szer. Gy. 12.
— Ö. K. 384. — Ö. K. II. 153. — Dk. 236.)

Nála voltam . . . (P. Divatl. szept. 25. 26.
sz. — Sz. Gy. 13. — Ö. K. 385. — Ö. K. II. 153. —
Dk. 234.)

Vasárnap volt . . . (Sz. Gy. 15. — Ö. K.
386. — Ö. K. II. 155. — Dk. 239.)

Drága orvos úr . . . (Sz. Gy. 17. — Ö.
K. 387. — Ö. K. II. 156. — Dk. 235.)

Hol van oly nagy pusztaság? . . .
(Sz. Gy. 19. — Ö. K. 388. — Ö. K. II. 158. —
Dk. 236.)

Sírba tették . . . (Sz. Gy. 20. — Ö. K. 388.
— Ö. K. II. 159. — Dk. 242.)

Nő szerelmem . . . (P. Divatl. szept. 25.
26. sz. — Sz. Gy. 21. — Ö. K. 389. — Ö. K. II.
159. — Dk. 235.)

Meg ne ítélj . . . (Sz. Gy. 23. — Ö. K. 390.
— Ö. K. II. 161. — Dk. 238.)

Voltak sokkal jelesebbek. (Sz. Gy. 25.
— Ö. K. 391. — Ö. K. II. 162. — Dk. 236.)

Vadonerdő a világ . . . (Sz. Gy. 27. — Ö.
K. 391. — Ö. K. II. 163. — Dk. 237.)

Nincs jogom, hogy . . . (Sz. Gy. 28. —
Ö. K. 392. — Ö. K. II. 164. — Dk. 240.)

Száz alakba . . . (Sz. Gy. 29. — Ö. K. 393.
— Ö. K. II. 165. — Dk. 240.)

Megvallom hogy . . . (Sz. Gy. 31. — Ö.
K. 394. — Ö. K. II. 166. — Dk. 242.)

Álmaimban gyakran . . . (Sz. Gy. 33. —
Ö. K. 394. — Ö. K. II. 167. — Dk. 238.)

Szerelmemnek lobogója . . . (Sz. Gy. 35. —
Ö. K. 395. — Ö. K. II. 168. — Dk. 240.)

Alacsony kis ház . . . (Sz. Gy. 36. — Ö.
K. 396. — Ö. K. II. 169. — Dk. 237.)

Mihelyest megláttalak . . . (Sz. Gy. —
38. — Ö. K. 397. — Ö. K. II. 171. — Dk. 242.)

Lyányka, mikor . . . (Sz. Gy. 39. — Ö.
K. 398. — Ö. K. II. 172. — Dk. 244.)

A világtól elvonulva . . . (Sz. Gy. 40. —
Ö. K. 398. — Ö. K. II. 173. — Dk. 244.)

A mióta szerelmembe . . . (Sz. Gy. 42. —
Ö. K. 399. — Ö. K. II. 174. — Dk. 246.)

Soha sem volt az szerelmes . . . (Sz.
Gy. 44. — Ö. K. 400. — Ö. K. II. 175. — Dk. 246.)

A bokkrétát, melyet . . . (Sz. Gy. 46. —
Ö. K. 401. — Ö. K. II. 177. — Dk. 242.)

Fa lesznek, ha . . . (Sz. Gy. 47. — Ö. K.
401. — Ö. K. II. 177. — Dk. 250.)

Őszi reggel járok . . . (Sz. Gy. 48. — Ö.
K. 402. — Ö. K. II. 178. — Dk. 248.)

Háborúval álmodám . . . (Sz. Gy. 50. —
Ö. K. 403. — Ö. K. II. 179. — Dk. 241.)

Életem most . . . (Sz. Gy. 52. — Ö. K. 403.
— Ö. K. II. 180. — Dk. 247.)

A letarlott . . . (Sz. Gy. 54. — Ö. K. 404.
— Ö. K. II. 182. — Dk. 250.)

Ha az isten . . . (Sz. Gy. 55. — Ö. K. 405.
— Ö. K. II. 183. — Dk. 241.)

Elnémult a fergeteg . . . (Sz. Gy. 57. —
Ö. K. 406. — Ö. K. 185. — Dk. 245.)

Arczképpemmel . . . (Sz. Gy. 59. — Ö. K.
407. — Ö. K. II. 186. — Dk. 243.)

Avagy én már soha . . . (Sz. Gy. 61.
— Ö. K. 408. — Ö. K. II. 188. — Dk. 248.)

Azt hívém, hogy . . . (Sz. Gy. 63. — Ö.
K. 409. — Ö. K. II. 189. — Dk. 249.)

Messze estem . . . (Sz. Gy. 65. — Ö. K.
110. — Ö. K. II. 190. — Dk. 250.)

Milyen furcsa álmam . . . (Sz. Gy. 67. —
Ö. K. 411. — Ö. K. II. 191. — Dk. 251.)

Félre mostan . . . (Sz. Gy. 68. — Ö. K.
411. — Ö. K. II. 192. — Dk. 251.)

Megpenditem . . . (P. Divatl. 1846. máj.
7. 19. sz. — Ö. K. 413. — Ö. K. II. 194. — Dk. 228.)

Jókai Mórhoz. (P. Divatl. decz. 11. 37. sz.
— Ö. K. 414. — Ö. K. II. 196. — Dk. 229.)

Remény. (Ö. K. 416. — Ö. K. II. 198. —
Dk. 202.)

A csárda romjai. (Életk. 1847. jan. 20. 5.
sz. — Ö. K. 416. — Ö. K. II. 199. — Dk. 225.)

Változás. (P. Divatl. 1846. jul. 5. 27. sz. —
Ö. K. 419. — Ö. K. II. 203. — Dk. 254.)

A sivatag koronája. (Ö. K. 420. — Ö.
K. II. 205. — Dk. 207.)

Hogy van, hogy azt a sok gazembert
. . . (Ö. K. 423. — Ö. K. II. 208. — Dk. 257.)

Pusztai találkozás. (Ö. K. 423. — Ö. K. II. 209. — Dk. 230.)

Álmaim. (P. Divatl. decz. 4. 36. sz. — Ö. K. 425. — Ö. K. II. 211. — Dk. 252.)

Szemere Pálhoz. (P. Divatl. 1846. jan. 8. 2. sz. Ö. K. 427. — Ö. K. II. 214. — Dk. 258.)

Téli éj. (P. Divatl. 1846. jan. 1. 1. sz. — Ö. K. 429. — Ö. K. II. 216. — Dk. 255.)

A magyar nemzet. (K.) (P. Divatl. febr. 13. 13. sz. — V. M. III. 249. — Dk. 716.)

Egy kritikushoz (K.) (V. M. III. 254. — Dk. 717.)

A Honderühöz. (K.) (P. Divatl. aug. 7. 19. sz. — V. M. III. 253. — Dk. 717.)

Legenda. (Üstökös 1873. 3. sz. — Dk. 718.)

Visegrád táján. (K.) (P. Divatl. okt. 16. 29. sz. — V. II. — Föv. Lapok 1874. 12. sz. — Dk. 718.)

Sorshuzás előtt. (K.) (P. Divatl. okt. 23. 30. sz. — Figyelő 1871. 4. sz. — Dk. 746.)

A hegyoldalt venyigesőrtakarja... (K.) (Életképek. I. 10. sz. — Dk. 746.)

Nagyobb költemény.

Szerelem átka. (Ö. K. 30. — Ö. K. I. 40. — Dk. 617.)

Beszély.

A szökevények. (P. Divatl. máj. 8. 6. sz. — V. M. I. 53—61. II.)

Utirajzok.

Uti jegyzetek. (Életképek II. 1—5. sz. jul. 5. 12. 19. 26. aug. 2. — V. M. III. 3—44. II.)

Hirlapi cikkek.

Nemzeti színház. Télihó 31-én. A karszemélyzet javára „Báléj“ Opera Aubertől. (P. Divatl. I. febr. 6. 11. sz. 189. I. — V. M. III. 167.) — Télutó I. „Legjobb az egyenes út“ és „Fiatal férj.“ (P. Divatl. febr. 9. 12. sz. — V. M. III. 167.)

Adatok a kritika titkaihoz. (P. Divatl. márcz. 6. 19. sz. — V. M. III. 160.)

Egy szó Tarczy Lajos úrhoz. (P. Divatl. máj. 8. 6. sz. — V. M. III. 170.)

Nyílt levél Vahot Imréhez. (P. Divatl. jun. 19. 375. I. — V. M. III. 171.)

Önálló művek.

János vitéz. Kiadta Vahot Imre. Budán. A m. k. Egyetem betűivel. (Bizományban Eggenberger J. és fiánál) 12r. IV. és 113 lap, velincen rajz. bor. füzve 40 kr pp. (Honi Irod. Hird. 1845. 3. sz.)

Czypruslombok Etelke sirjáról. 16r. Pest, 1845. Beimel József betűivel 63 lap, velinen bor. füzve 30 kr. pp. (Honi Irod. Hird. 4. sz.)

Szerelem Gyöngyei. Pest, 1845, 8 Kr. Nyom. Landerer és Heckenastnál. (Emich G. bizományában) 70 lap, velinen borítékba füzve 30 kr. pp. (Honi Irod. Hird. 11. sz.) — A sajtót elhagyta okt. 23-án. (P. Divatl. II. 984. I.)

Versek. Irta Petőfi Sándor. 1844—1845. Pest, Beimel József betűivel, 1845. k. 8r. 188. és 4 lap. — Megjelent nov. 13-án. (P. Divatl. 1845. 1108. I.)

Birálatok.

Szépirodalmi ujdonságok. Petőfi, Ke-renyi stb. (Ism. Toldy Ferencztől.) (Budapesti Híradó 1845. marc. 4. 141. sz. 147. I.)

„János vitéz“ és „Czypruslombok.“ (Ism. Toldy Ferencztől.) (Bud. Híradó 1845. máj. 22. 185. sz. 342. I.)

Petőfi Sándor költeményes munkái a) Versek 1842—44. b) Helység kalapácsa. c) János vitéz. d) Cziprus lombok. (Irodalmi Őr. 1845. aug. 16. és szept. 6. 4—5 sz. Császártól.)

Versek 1842—1844. Ism. Etőfi Andor. (Hirnök febr. 25. 28. 16—17. sz.)

Czipruslombok Etelka sirjáról. (Honderű 1845. ápr. 17. 306. I. Nádaskay Lajostól.)

Szerelem gyöngyei. (P. Divatl. nov. 18. 1104. I. Szeverintől.)

„Szerelem és bor“ (Honderű ápr. 20. 400. I.)

„A régi jó Gvadányi.“ (Honderű ápr. 27. 421. I.)

„Költő lenni vagy nem lenni.“ (Életkép. jul. 12. 60. I.)

„A Honderühöz.“ (Életk. aug. 16. 215. I.)

„A jó öreg kocsmáros.“ (Életk. nov. 22. 669. I.)

Uti jegyzetek. (Életk. jul. 26. 121. I. — P. Divatl. aug. 14. 630. I.)

Életrajzi s vegyes adatok.

Szeberényi értesítése a „Tavasz“ című zsebkönyvről. (P. Divatl. febr. 2. 10. sz. 165. I.)

Sz. Lajosnak Petőfit érdeklő felelése nem közölhető sat. (P. Divatl. márcz. 20. 23. sz. 374. I.)

P. lantja a három divatlap közt egyedül a P. Divatlapban fog zengeni sat. (P. P. Divatl. márcz. 23. 24. sz. 377. I.)

P. felhagyva a P. Divatlap mellett viselt segédi hivatallal, elhagyja a fővárost sat. (P. Divatl. márcz. 30. 411. 1.)

Búcsú lakoma P. tiszteletére. (P. Divatl. ápr. 10. 2. sz. 59. 1.)

Petőfi Sándor arczképe, köre rajzolta Barabás. Nagy 4r. (Eggenberger J. és fia bizománnyában) 40 kr. pp. (Honi Irod. Hird. 8. sz. 72. 1.) A P. Divatlap 1845. jul. 3. 14. számához mellékeltetett.

Előfizetés versei II. kötetére. (P. Divatl. jul. 10. 475. 1.)

P. falura vonta magát, hogy Zöld Marczy színművén annál nyugodtabban dolgozhassék. (Irod. Őr. jul. 12. 8. 1. — P. Divatl. jul. 17. 16. sz. 509. 1.)

Midőn P. barátommal Pestről kirándultam sat. írja Vahot Imre bátyjához. (P. Divatl. jul. 24. 534.)

Zöld Marczy elkészült s a választmánynak be van adva. (P. Divatl. jul. 24. 17. sz. 539. 1.)

Petőfi megtiszteltetése. Kúnszentmiklós nyárhó 23. Levél Bankos Károlytól. (P. Divatl. jul. 31. 18. sz.)

Honderű kefelgeti Petőfit Zöld Marczyja visszavétele végett sat. (P. Divatl. aug. 14. 20. sz. 629. 1.)

Nyilatkozat. Szemere Miklóstól. (Irod. Őr. aug. 2. 3. sz.)

Eredeti népdalok zongorára szerzé és alkalmazá Szénfy Gusztáv „Hortobágyi korcsmárosné . . .” (P. Divatl. aug. 7. melléklet.)

Az agteleki barlangban. Petőfi a kálvinista Rektorhoz. Költemény. (Honderű szept. 2. 9. sz.)

Petőfi és ellenségei. (P. Divatl. okt. 2. 858. 1.)

Petőfihez irt költemények.

Petőfinek Kerényitől. (P. Divatl. márcz. 20. 23. sz.)

Baráti szó Petőfihez. Turi Samutól. (P. Divatl. márcz. 20. 23. sz.)

Petőfi Sándorhoz. Pest, május 9-én 1845. Lisznyay Kálmántól. (P. Divatl. jul. 3. 14. sz.)

A régi jó Gvadányi Petőfihez. (Honderű aug. 20. 8. sz.)

Petőfi Sándorhoz. Greguss Ágostól. (P. Divatl. nov. 6. 32. sz.)

(Folytatása következik.)

KAZINCZY LEVELE

özv. b. Wesselényi Miklósnéhoz (1810.)

Nagy Méltóságú Báróné,
különös kegyességü Nagyságos Asszonyom!

Addig akarám halasztani keserűségem bemutatását a Nagyságod nagy férjének ki-döltén, míg ez eránt nem egyedül Mélt. Cserey Farkas Urnak leveléből s a köz ujságokból, hanem az általam erre megkért Vice Is-pán Laskay Urtól is fogok tudósíttatni: de tovább haladván ezen ohajtott levélnek meg-érkezése mint reménylhetém, kilépek hosszas hallgatásomból, s fájdalommat bátorokodom a Nagyságodéval s kedves fíjával egyesíteni. Minden csapásai közt a Sorsnak ez az az e-g-y-e-t-l-e-n, nagy Méltóságú Asszonyság! mely nem lelhet semmi enyhületet; és az, a ki ezt a fájdalmat enyhíteni akarja, nem eny-hít, hanem ingerel. Ne profanáljuk annak a páratlan nagyságú Embernek árnyékát a szo-kásban lévő haszontalan szóknak mondogatá-sok által, nagy Méltóságú Asszonyom; sőt érezzük s sirassuk veszteségünket. Nagysá-godnak férjét, a Méltóságos Bárónak atyját még az Isteni hatalom sem adja többé visz-sza; tisztelőji pedig s az egész Haza, s ne-vezetesen Erdély, hijába keresi azt a nagy Embert, a ki egyedül azért látszott némel-lyeknél a mértéknél nagyobbak; mert azok a Cátói nagyságról csak álmodozni sem tud-nak, és minthogy a Sors itt egy igazán Na-gyot egy egész nemzet törpék közzé té-vesztett-el.

De ha Nagyságodnak és tiszteletre s csudálásra már is érdemes fiának könnyeiket letörteni nem igyekszem is: bátorokodom Nagy-ságodat és ezt kedves gyermekét arra kérní, hogy emlékezzenek-meg, ki vét elolthatatlan fényt Nagyságodra és kedves fíjára. Tisz-teljük ennek a nagy embernek hamvait az-zal a tisztelettel, a mely Ő hozzá illő. Nagy-ságod mind magáért, mind Ő érette a leg-tiszteltebb özvegy, a Mélt. Báró a legtisztel-tebb árva.

Az Isten Nagyságodnak ezen csapás mellett azt az örömet adja, hogy egygyet-ten gyermekében atyját fogja naponként elő-kelni látni. Pótolja-ki ebben az igazságtalan szerencse, a mit Atyjától megtagadott.

Feleségem ajánlja magát Nagyságodnak kegyességeibe, a két leányom pedig, a két esztendő Eugenie és a három holnapos Thalie csókolják kezeit.

Ide rekesztem egy Epigrammát a Mélt. Báró számára, kit szívesen tisztellek. A mint ezt ma hajnal felé készítettem, s a mint elkészültem vele, mint lángoltam azon kívánságtól, hogy bár csak magával látathatnám a Megholttal, s éreztethetném vele tiszteletemnek s háládatosságomnak nagy voltát! Felvirradván elküldém azt a Pesti Újságíróknak, hogy leveleiben adjon helyt neki. — A külföldi s Bécsi Tudományos Ujságokban meg fogom írni Necrologját.

Méltóztassék Nagyságod elhalhatatlan tiszteletemnek új jelenségét elfogadni, s tartson meg kegyes emlékezetében.

Nagy Méltóságu Báróné

Nagyságodnak

Széphalom, 22. Jan. 1810.

alázatos szolgálja:

KAZINCZY FERENCZ.

A ZSIBÓI NAGY MEGHOLT.

szül. 1751. Dec. 9-d.; mholt 1809 Oct. 25.

Kétled-e, hogy lelkünk jár, vándorol? Ott fene Cátó

S lágyszínü Brutus, itt Wesselényi valék. Erdély, szüntessed sirásidat. Él fiam! él Nóm!

Sdíszedet egy jobb kor újra megadja Zsibó.

Széphalom, Jan. 22-d. 1810.

KAZINCZY FERENCZ.

A Görög Epigrammák az emberi elme legszebb műveinek legszebb nemei közé tartoznak. Minél egyszerűbb (simplex, einfach) az Epigramma s a belé nyomott gondolat: annál szebb a mív. De hazánkban kevés ismeri az Anthológiát, s mi csak a festésekkel rakásra halmozott poétai műveket tartjuk szépnek; a visitó hangú ódát; a jajgató elegiákat stbb. A kinek szive van, tudja, hogy ezek mellett mit ér a fájdalom csendes sohajtsa; mit ér az a poétai mív, a melly a fájdalom szenvedését a nagyság érzése által

enyhíti. — Meglehet, hogy ez a kis Epigramma olyanoknak is eljut kezeikbe, a kiknek magyarázat kell; azért azt ide rekesztjük.

Cátó a gonoszt és rútat engesztelhetetlen haraggal gyűlölte, s ezért ötet Horátz fene lelkünek (atrox animi) nevezi. A pulyák ezt a caractert hibának tartják. Hogyan is nézhetné a törpe különben a nagyot? A franczia adagium azt tartja, hogy a sánták országában az egyenlő lábú a sánta.

Brutusnál nem ismért szeretetre-méltóbb embert Róma, sőt nem ismért az egész Régiség is. Az ő caractere a legfőbb erő s a legszebb lágyszívűség volt. Plutarchus és Cicero egy nagyról sem szól szívesebb tisztelettel. — S imhol az Epigramma németül és ugy kibővitve, a hogy azt a próza szenved, de a poézis tömötsége eltiltja.

Kannst du an der Wahrheit der philosophischen Lehre, dass die Seelen in immer neue Körper wandeln, zweifeln? Nun so siehe mich: — Dort (in Rom) war ich der unerschütterliche, dem Laster schreckliche Cato und der sanftmüthige Brutus, und hier war ich Wesselényi. Vaterland, trocken die Thränen, die du um mich weinst und schöpfe Muth: mein Sohn! meine Gattin! sie leben; und kommt eine glücklichere Zeit, so gibt dir Zsibó, deinen Stolz, den du jetzt betrauest, wieder.

Czimirat: Nagy Méltóságu Özvegy Báró Wesselényi Miklósné született Nagyajtai Cserey Helén Asszonynak, Ő Nagyságának.

Debreczen, Somlyó,

Zsibó.

SZEMERE BERTALAN LEVELEI Kossuth Lajoshoz 1836-ban.

(A br. Wesselényi-bünperből közli: Jakab Elek.)

IV.

Bécs, september 5-én 1836. Ön talán szomoruan is tapasztalja, hogy pióczakint ra-

gadtam bele, mint Austria hazánkba, — s az okos kormány drágán árulja a sót, hogy a számára szívó állatocska le ne sózathassék. De mit csináljak? Az ellenség bajosan engedné meg, hogy hátán, s vonalán sétáljunk végig a néki kedvetlen czélokhoz; alkalmat pedig találni bajos akkor, mikor kell. Lónyai G.-nak kegyed „Tudósításai“ megvannak, s úgy hiszem végig; a kezdettől ohajtanám tőle elkérni, mert annyira elfoglalják a nyelvek napjaimat, hogy itt dolgoznom nem lehet, csak gyűjtenem. Ha tehát ön szorgalma nem sajnálná fáradságát, (postán nem tehetem, s nincs alkalmam máskép L.-val, de csak ő velem közleni terveimet) az iratokat átszállító, vagy diligence által is felküldetni, s Szeptember végéig, — ha ugyan lehet jobban, még jobban leköteleztetném s hálára gerjesztetném. Elsikkadástól ne féljen ő, egyébiránt az irat elveszhet, de az övé nem. Önnek sajátjára szüksége van, — nem merem kérni. Patay Józsefnek nincs meg? Megvallom, miután azt a sok kötetet ki nem hurcolhatom, s miután ön „Tudósításai“ rövidebb s teljesebb munka, — ha azt meg nem lehetne szerezni, nagyon megakadnék. Testületektől kérni bajos volna. Felsőhajtók a Zsoltárral: „Te vagy az én lelkem“ arany vasmacskája!

Reményilem, Aug. 22-én költ leveletem vevé ön, s kegyes lesz válasz kérő pontjaira felelni. Vette-é Wesselényi? Éppen most jut eszembe, de midőn önnek írok, szivembe is sok jön, hogy ha Wesselényi Pesten volna, jó lenne tőle ajánlványt kérni. Hiszen nem tagadná meg, s én felette ohajtanám. E hónap végén határozott szándékom elindulni.

Tegnap láttam először a „Törvényhatósági Tudósításokat“. Jele, önnek e hatékony vállalata, hogy tudja hol volt, s — kénytelen vagyok praesensre igazítani — van a nyavalya, s ha pártoltatni fog a nagy rész által, örvendek neked, hazám! Hideg volt e nép közügyek iránt? inség szük leplébe burkolva részvétlenül nézte a közdolgok hanyatlását? Nem volt érzéke nemzeti tettek iránt? Igen, s miért? Átokkal van verve Istentől, s hivalkodásban kell elvesznie. Ázsiai tunyaság gyökerezik természetében, mely változásnak ellensége. A kormány bitorklásiban elfáradott; de ez mind mese, mert egyetlen oka, hogy

érté dolgát. — S hogy az, a ki a Játékszint csak pénzt csaló Comoediáskodásnak nézi, rá — szerénte nem közügyre — nem áldozik; hogy az, ki a népjogokat nem ismeri, azok vivásában keblét megdöbbsenni nem érzi s szóbeszédnek tekintti; hogy az, a ki a mult történetét nem vizsgálván s mi rabolatott tőle el, nem tudván — a jelent öröké igylétel folyamának nézi — — — igen természetes. S hol állunk most is? Sok megye van telve forró keblekkel, de haljon ki három-négy, s vezérlő értelme a megyének oda van. Elvért, jogért, melyet nem értünk, teljesen, lélek teljességéből érezni nem lehet. Szeretem az olly kebleket is, de sokat tőlök nem várhatni. Hazafiság, csak studium resultatuma lehet, különben szélen épült, széllel mulik. Majd ha érinteni fogja a többség az elveket, mint ezeket a mult Diaeta kifejté, s ön nagy sükerrel terjeszté, majd ha a nyilvánosság a megyék elveit egymásnak meghordja, s köztük sympathiát s lelki rokonságot köt, mit ön Tudósításival eszközölni szándékszik; akkor mázsányi leend a nemzet akarata, mit most a kormány mérlegében egy pehely is felbillent. Mit ér, hogy jól kiválasztott férfi a Diaetán szikla s napsugárként ott áll? Otthon habzó tenger s kód uralkodik, mely amazt elmossa, emezt elborítja. Értse dolgát a többség otthon; ez a miért én imádkozom, s mire magam is igyekszem; s meglátod te nép, mint fogja aggodalom elborítani a kormány homlokát, ha a követek háta megett akarván dolgozni, oda pillant, s nemzetet lát. Isten legyen segedelem önnek, hogy emelkedését nehány szegletkövel siettethesse.

Ismétlem kérésemet a Tudósítások s Oedipusi válasza iránt. Bizódalmam van önben, mint a földben, melyen állok, hogy lé nem sülyed. Megnyugtatózásért esedezem.

Az iratok ahoz, kihez levelét intézté, küldethetnek: Nro. 866.

Ohajtanám, Borsodból irhatnám önnek a Tudósításokat. Addig is, mig azt tehetném, ha szolgálhatok valamiben, nagy örömömre leend.

V. Sz. Sz. BERTALAN.

U. i. Az ajánlványt igen ajánlom, s há ön bizik bennem, ismerősítől is eszközölhetne Német, Francia, Angol országokón.

(Ma olyat tapasztaltam, mi a vállalat titokban tartását kívánja).

Czim: Tekintetes Kossuth Lajos urnak.
Pest.

V.

Bécs, september 10. Önnek, mint látja, oly szorgalmas levelezőjévé lettem, mint ha fizetést húznék, vagy olly untalanul alkalmatlankodó, mintha megbérlettek volna. De a dogra.

E napokban véletlenül megtudtam, s a „Corpus Delicti“-k szemeim előtt voltak, hogy egy valaki hasonló tervvel foglalatoskodék. Kérdezősködtem, miért nem tört czélig? De sokat öszve-vissza beszélt bár, okára nem juthattam. Kimene, sok csomót vitt, s kivitte, re infecta jövéen vissza, akkor a csomók elszedettek, s csak itt kapta vissza. Egyébiránt sok tekervényes van beszédében, s bár azt mondja, látta a Notre-Dámák egyházát, papiraiból úgy számoltam ki, hogy csak München körül bolygott, sőt teljesen tudom, hogy az említett egyház látásáig nem jutott. Kitudja, nem egyeztek é meg vele, hogy álljon el szándékától? Én Pythagoras leghivebb tanítványa voltam előtte, s mindég kérdeztem, magamra Mysteriumok sz. köpenyét öltvén.

Annyi a tapasztalásból a tanúság, hogy alkalmasint több gond fordittatván illy próbálatokra, óvakodóbbak legyünk mi is.

Ennek folytában egy kérésem s javallatom van, mellynek tételére e szirt megpillantása birt. A mit Lónyaitól akarék elkéretni, ha azt (a mi jó halmocska) magammal hurczolnám, könnyen szemet sérthetne vagy erre; de miután itt nem végezhetem, sem materiálék kezemnél nem lévén, sem az ijesztgető ösz olly hosszás itt maradásomat nem engedvén, ön azon hatalmas lény, kihez fordulhatok, s ki itt segíthet. Az egész ország folyamának történetét s synopsisát ha ön megírni s ki szivni sziveskednék, kegyeskednék, fejedelmekednék, sőt istenkednék, nekem csak azon kis részt kellene in massa kézhez venni, mi egészen fogna adatni, s mi iránt önnek ez előtt harmadik levelemben kértem tanácsát, itéletét, mint utolsó bírót. Egyébiránt úgy tetszik, e részt érté ön is levelében, irván: „a kijelelt tárgyról egy kis értekezést s

egyéb jegyzeteket.“ Ugy sejtem, úgy szaglom, s burnótnak is, dohánynak is fél ellensége vagyok, tiszta szaglásom van, hogy csak így létesíthető a czél.

Az öreg úr is, ön egykori átelleni szomzédja, segitend; egy levölét vettem, a másikat várom.

De sem a harmadikról az az negyedikről, sem az utolsóról nem az a b c-ben.

Ön fogja tudni, mint kell azon kivonatnak lennie, s így nem leend épp olly hosszú, s önnek éppen nem nagy munka, ki ha végig pillant emlékezete tábláján, az egész drámát újra látja, csak azt, mi oly népet, melly belsónkról keveset tud, érdekelhet, és így szemléői lélekkel kell öszvefűzni a történeteket, elveket, s a szempontokat, mikből három rész testület három, vagy inkább csak kétféleképpen tekinti a tárgyat. Méltó munka ön világos lelkéhez! Fáradságos pálya volt az, mit csak az imént választott is, de mi szép? Értem a Dietát, és értem a jelent. Közlő csövül, telegrapul szolgálni országgyűlés és nemzet közt, és olly időpontban, midőn különben sötétség s süketség foglalja vala el az uralkodást, — ez valami fölséges dolog. Egy boldogító sugár emlékezete, melly napként melegíti keblét a siriglan.

Nincs kétségem, javaslatom elfogadtatik: Értem semmit; mindent a hazáért. Vegye forró hálámat, egyebet keblében talál fel. Sz. Bertalan. sat.

Czim. Tekintetes Kossuth Lajos urnak.
Pesten.

DEÁK FERENCZ LEVELEI

Br. Wesselényi Miklóshoz.

IV.

Poson márcz. 2-án 1840.

Kedves barátom!

Novák Ferencz Úr ma utaz innen Graefenbergbe, általa irom ezen egy pár sort, hogy tudjad: hogy még élek.

Itteni dolgaink most is a régiben vannak, a szóllás szabadsága eránt egy lépéssel sincs közelébb a hét Tábla közötti egység, az ujjoncok megajánltattak országos ülésben is, de végzés hozatott: hogy mind addig, mig a szóllás szabadsága fel nem terjesztetik, az

ujjonczok iránti ajánlat fel nem terjesztetik, sőt a Fő Rendekhez sem küldetik át. — Meddig áll meg ez is azt az Isten tudja. — A váltó törvény hét első részét a hét Tábla el fogadta, most a napokban fel küldjük, a Csödületi renden most dolgozunk választmányilag. — Az ország Gyűlésének végéről sok a hír de egy sem bizonyos, — talán május elejéig haza megyünk.

Bé adtad é már folyamodásodat, ha nem tehát iparkodj kérlek, mert ott fenn gyakran lassabban mennek az ilyen dolgok; nékem van reményem sikeréhez.

Vetted multkori leveletem a postán? és a pipaszárakat Pejacsovics által?

Isten veled kedves Miklósom, a deputatio már együtt van én sietve irok

hiv barátod

D. F.

Tolna Bezerédyt és társát ismét vissza hivta, tisztában még nincsenek egy új választással. — Novák majd bővebben el mondja.

V.

Poson Aprilis 10-én 1840.

Kedves barátom!

Sietve írom ezen néhány sort. Vachot által, kit Vörös utasított hozzám, csak lopom a pillanatokat, mert az ország gyűlése végén állunk, ilyenkor pedig tudod, halmozva vannak dolgaink, s még a mi reggeli óráinkból szabadon maradna, azt a sok indigenának látogatásai zavarják.

A fő Rendi naplóra elő fizettem helyetted 100 ivre, már 31 iv meg jelent, azokat ime által küldöm, mulatni fognak, mert szerkesztetve jól van, mint hogy nagy része bé küldetett, — s a beszédek jobbra derékek. — A mi naplónkra s actáinkra nem Praenumeraltam neveddel, erre talán majd az ország gyűlésének végén is jókor lesz praenumeralni, olvasni úgy sem fognád addig, s az időnkénti ki szedése az iveknek csak alkalmatlansággal járna kivált az ország gyűlése után, midőn mi már itt nem leszünk, mert hihető, hogy még három hónapig is késik az ország gyűlése után az utolsó ivek megjelenése. — A fő Rendi napló ára 100 ivre 6 p. forint, ha újabb előfizetés lesz szükséges gondom lesz reá, s ha elmegyünk tesztek rendelést: hogy hátra lévő iveidet általvegyék.

A pipaszárakért Ehrenhofert kifizettem, járt azokért 6 f. p.p. a puskacsinaló azt izente ma nékem: hogy már néked válaszolt.

Mi májusban bizonyosan haza megyünk s talán kár nélkül, s legalább roszabbá nem téve közdolgainkat.

Isten áldjon meg kedvesem, ismét kognak, hihetőleg ismét indigena, már eluntam őket. — Isten áldjon hiv barátod

D. F.

VI.

Poson Május 14-én 1840.

Kedves barátom!

Itt létem utolsó pillanatában irok hozzád, ezen órában indulok haza. Béfejeztük az ország gyűlést, sokkal szerencsésebben, mint hihetőséggel reményleni lehetett; a szóllás szabadságára nézve a mult országgyűlésén felállított s ezen alkalommal bővebben kifejtett elveinket sértetlenül megőriztük, s ámbár a fő Rendek felírásunkat fel nem bocsátották, mi az elvektől el nem állottunk s e részben minden bukás nélkül, azokat az ország gyűlésének végóráiban sértetlenül adtuk által a nemzet buzgóságának, s a jövő törvényhozás gondosságának; erre nézve tehát állapotunk semmivel nem roszabb mint volt, jobb pedig az által: hogy a sérelmet okozott eseteknek tetteles következtései meglettek szüntetve és pedig olly módon: hogy az a kormánynak becsületére válik, s a nemzet méltóságát sem sérti. — Ezen fellül haza visszük a Jobbágyi örök megváltási törvényt, a hajdani 5-ik articulust, mellyért Te is olly buzgó lelkesedéssel viltál, s melly a multkor is, most is olly forró óhajtásainknak volt fő tárgya, visszük haza, váltó törvényt, csödületi rendet, néhány kereskedési törvényeket, mezei rendőrséget, vizek szabályozását tárgyazó törvényt, — s több nem rosz cikket. Nyereség azonban úgy hiszem legnagyobb az, hogy el van háritva nagyban az ingerültség, s meg van szüntetve a terrorismusnak keserü, s veszedelmes epochája, s mind ez a nemzet jussainak sérelme nélkül, — nékem eddig lefolyt életemben keserübb esztendőm még nem volt, — de a siker öröme s különösen az: hogy szebb jövőndő nem lehetetlen, s a békés csendes utoni haladás, melly félre magyarázott ártatlan törekvése-

inknek egyetlen egy célja volt, nem olly távoli, s bizonytalan remény ma is, mint eddig vala. Az Isteni gondviselés örökös hatalma nem szűnt meg nemzetünk felett lebegni! — Kossuthtól kaptam már néhány sort; ő már szabad, de még leveledet, melyet e napokban küldöttem hozzá, akkor mikor nékem irt, nem kapta volt meg.

A fő rendi naplóra az előfizetési nyugtát Kovács Pál urnak adtam által, kinek gondja lesz arra: hogy azokat a kiadótól által vegye, s ha szükség lesz, ujjabban praenumeráljon, — azt nem tudtam előre neki megmondani, hova küldje majd az egészet, mert nem tudtam, ha csak ugyan Graefenbergben töltöd é a nyarat, azonban irj néki, hivatkozz leveledben reám, s ő tudni, s teljesíteni fogja megbízásodat; czimzete: „Tekintetes Kovács Pál urnak Posonban.“ A mi naplóink s actáink eránt nem tudom mit tett Veres, azért én semmit nem rendeltem, de hiszen ezeket akár mikor megveheted.

Isten veled kedves Miklósom! egyetlen s legforróbb óhajtásom, hogy minél előbb ölelhesselek, Téged Hazánknak s szívemnek szeretett kedvese, sokat, igen sokat kell szöllanom veled, sóvárög lelkem utánad. Isted veled, szeressed hí barátodat

DEÁKOT.

KÖLCSEY FERENCZ LEVELE

br. Wesselényihez.

Pozsony Jun. 7-én 1833.

E pillanatban veszem, tisztelt barátom, datumtalan leveled; de csak hogy tudom leveimnek hozzád érkezését. Mig erről bizonyos nem leheték, addig újakat irni nem merem. Tudósításod két rossz hirt foglal magában; s vizasztalást csak annyit, a mennyit individualis erődbe vetett bizodalmam reménységképen nyujt. Rossz hirt irok én is. Mert tudnod kell, hogy a köztünk volt Concentratio veled együtt hagyott el bennünket. Azóta többszeri unszolásomra sem járunk együvé. Azok az Erdélyi dolgok! bár úgy adná Isten, minél hamarább végződnének tőrhetőleg, nem merem mondani: szerencsésen, hogy visszajöhetnél. A religionarium negyedszeri pertractatiojakor mondott beszéde-

met Bártfay által eddig vetted. Ismét visszaküldék a Méltóságosak elszámlálván: mi sokban egyeztek már meg! s hogy többet engedniek nem lehet. Most ötödikszer küldjük vissza. E hónap 4-ikén volt ez iránt kerületi ülés; s ekkori beszédemet ismét Bártfay által veended. Az Urbarium utolsó cikkelyének 8-ik §-ával kinlódunk már két nap óta; s még vége nincs. Az Úri Széket eddigelé a földesur és jobbágy közti kérdésekre nézve törültük el. Azóta vettem pótló útasítasomat, mellyen jelenvoltodnak világos nyomai vannak. Kende sok örömmel emlékezik Károlyban létedről. A mi következik, egy kicsinyt enyhíteni fog, mert Somsich Personalissá lett. Quorum pars magna fuisti! tudniillik azon tetteknek, mik e következést huzák magok után. Tudod-e már, hogy a Naplókönyvből készitendő kivonat javaslata a Május 18-diki országos ülésben elbukott? Az nap egyike volt Pozsonyban töltött fekete napjainnak.

Borsodból Ragályi fedele alól irt leveled is volt örömem venni. Ezután irni fogok gyakran, most e rövid levélkét sietek postára adni, hogy minél előbb vehessed.

Ölellek; de várlak is szivszakadva. Ha lehetséges, az egekre, jőjj!

KÖLCSEY.

OKLEVELEK

a török hódoltság idejéből.

I.

Várad elfoglalása után a váradi várhoz és Jenő elfoglalása után a jenői várhoz tartozott jószágok felett a fejedelem és az illető végek pasái közt hosszas per folyt. E perben az erdélyiek több izben fordultak a portához. Ahmed pasa egy ilyen alkalommal adta ki az alább következő választ:

Méltóságos erdélyi fejedelem!

Barátságos köszönetünk után jelentjük Kigyelmednek, Kigyelmed embere levelével érkezvén mit irt legyen megértettük, hogy tudni illik az váradiak Kigyelmed keze alatt levő némely falukat háborgatnának, melyet hogyha Piri pasa Teftere ellen cselekedtek el tiltatnak. Irja Kigyelmed, hogy a jeneiek is Halmágy vidékit háborgatnák, mely vidék

negyven faluból állván még Jenő megvételekor az ott való gyalogság számára rendeltett volt, melynek is így léve az Tefterből kitetszik: Ennek felette im az generale regestumból Halmagy vidékirúl párt küldöttünk, melyet révén, Kigyelmed az dolgot megértetheti, Kigyelmed keze alatt lévő falukat és földeket nem akaratumkból háborgatják, csak hogy az felirt faluknak regestuma is meg nem változhatik. Ezután is ha kik izetlenkednek, tudósitsion Kigyelmed, megorvosoljuk. Megnyugodt elmével legyen Kigyelmed, azonban tisztí szerént ez adónak összeszerzésében idején korán való beküldésében szorgalmatoskodjék és minden szükséges dolgokrúl ottan tudósitsion. Isten Kegyelmeddel.

Nándor-Fejérváratt.

Fővezér AHMED pasa.

(Egykoru másolata a Tunyogi féle levéltárban.)

II.

Az alább következő levél Kara Mustafa nagy vezérnek és szerdárnak Apafihoz irt válasza, ki 1683-ban már nem támogatta oly erélylyel a bujdosók ügyét mint pár év előtt, s még azután is hogy a nagy vezér elindult, követséget küldött hozzá, melyben felajánlá jó szolgálatát, hogy a porta és bécsi udvar közt békét hozzon létre. A válasz mutatja, hogy a portán már ekkor el volt döntve a háboru kérdése.

*

Messias vallásán való Erdélyországának fejedelme Apafi Mihály, nekünk jó akarónk. Isten kegyelmedet hatalmas császárunk szolgálatjára sokáig jó egészségben tartsa meg.

Nekünk küldött Kegyelmed levelét követe megadá, szóval való izenetit is voltaképpen megértettük, ennek elötte is parancsoltunk volt az magyar nemzetnek az német császárral való megbékéltetése felől, hogy minden tehetségével azon legyen, hogy az hatalmas császárunknak kára ne következék azon magyar nemzetnek megegyezésével. Irja ugyan Kegyelmed, hogy abban fáradoz és szorgalmatoskodik, de ide jött római császár követe másképpen beszél a dolgokat, úgy hogy az erdélyi fejedelem úgy biztatja a magyar nemzetet, hogy mig az békességet tractálja

egy néhány hónapok alatt harczok és csatájok ne legyen, de, úgy mond, ezt az mi császárunk ő felsége nem várhatja és olyan üresen nem hagyja nyugodni, hanem hadait reájok küldvén valaholott találtathatja őket megbüntetteti, melynek szavaiból úgy vesszük eszünkben, hogy az Kegyelmed intercessioja nem fog kedvés lenni, hanem nem sokára meg fog harczolni vélek, ahhoz képest kívántatik a vigyázás mint folynak a dolgok mostan, az német hadak hol legyenek, az magyar hadakkal vagyón-é valami csatázások, és ha akarják-é az Kegyelmed intercessioját, avagy nem voltaképpen minden dolgokról tudósítani bennünket semmiképpen el ne mulassa. Isten Kegyelmedet hatalmas császárunk gratiájában tartsa meg.

Fővezér MUSZTAPA pasa.

(Egykoru másolata a Tunyogi féle levéltárban.)

GR. KAPRARA AENEAS LEVELE.

(1680.)

Isten áldja meg Kegyelmeteket.

Az közönséges Magyarország előmenetelire és megmaradására kegyelmes császár és koronás király Urunk ő Felsége parancsolatjából kellek bizonyos hadakkal erre a földre szállani; mivel penig a vitézlő rendnek szükséges eledelére gondot viselvén Kegyelmeteknek ezen levelem által erősen hagyom és parancsolom, hogy minden üdöhalogatás nélkül valahol engem a vitézlő renddel fog hallani lenni, arra a helyre ötszáz öreg vágó barmot szállitsion, melyet el se mulasson Kegyelmetek, hogy ha életek és javai megmaradásának örül, melyekben minden okvetetlenül károsítást fog érezni, hogy ha parancsolatomat elhallgatja. Ezek után Isten Kegyelmetekkel.

Kegyelmes császár és koronás király Urunk ő Felsége, Felső és Alsó Magyarország generalisa

GRAFF CAPRARA AENEAS.

Költ Abafalván az generalisságból 17. May 1680.

(Eredetije a Tunyogi féle levéltárban.)

HOGY SZEREZNEK NÁLUNK BARÁTO- KAT A TÖRTÉNELEMNEK?

Nem lehet tagadni, hogy történelmi irodalmunk az utóbbi pár évtized alatt hatalmas lendületet nyert, s ezt részben — valljuk be — az absolut korszaknak is köszönhetjük, mert a nemzet alkotmányos életétől meg lévén fosztva, multjának emlékei közé menekült, azt kutatták írói, s azokban buzdíták, biztaták a csüggedőket. Alkotmányról nem volt szabad beszélni, de azt már még sem lehetett megtiltani, hogy négy-öt százados okleveleket ne közöljenek, ne adják ki a fejedelmi korból reánk maradt memoireokat, országgyűlési végzéseket s szabadalomleveleket, melyek egyenkint azt bizonyíták: hogy a nemzetnek voltak szerencsétlen epochái, szomorú napjai, de megviradt ismét, s az ősi szabadság mindig új gyökeret vert a magyar földön.

Legyen áldott azon férfiak emléke, kik a biztató munkások között voltak!

Az újabb időben az akadémián kívül a „Magyar történelmi társulat“ adott hatalmas lendületet történelmünknek. Gyűléseivel bejárta az országot, megnyitatta gazdag de rendezetlen levéltárait, a szertesét szórt s egyesek birtokában levő adatokat gyűjtögette, barátokat, pártfogókat szerzett, kik készséggel áldoztak, s megkönnyebíték a további kutatásokat, s az ország különböző pontjain megjelölték a forrásokat, melyek még ismeretlenül enyésztek napról napra. A „Történelmi társulat“-nak lehet köszönni egy szakközlönyt is, mely „Századok“ czim alatt nyolcz év óta nagy becsű dolgozatokat gyűjtött össze, s napról napra szélesebb körben lesz ismeretes. E lapnak a „Történelmi társulat választmánya megbízásából“ Thaly Kálmán ur a szerkesztője, ki úgy látszik lelkiismeretesen elkövet mindent, hogy a „Századok“-on kívül ne verhessen gyökeret más hasonló irányu vállalat, én legalább kénytelen vagyok ezt következtetni azon gyöngéd, ildomos ismertetésből, melyet a „Századok“ folyó évi IV-ik füzetében az általam szerkesztett s valóban — körülményeimhez képest — nagy áldozattal fentartott „Történelmi Lapok“-at szives volt olvasó közönségének bemutatni.

Köszönöm!

Épen szükségem volt egy kis buzdításra, a

Thaly Kálmán ur bírálata, — mely a magyar történet-tudóst és a „Századok“ szerkesztőjét igen szépen jellemzi — soha jobb időben nem érkezhett!

Megvallom: csüggedni kezdtem!

Hosszu évek során keresztül egyetlen „nobel passiom“ volt: adatokat gyűjteni a magyar történelem és irodalom történet számára. Az eredmény nagyon jutalmazó volt, mert minden dicsekvés nélkül elmondhatnám — ha nem tartanék attól, hogy rossz vért is csinálhatok valakinek vele, — hogy gyűjteményeimben a magyar históriának három négy nevezetes momentumára — olyan kimerítő adat-csoportom van — melyek nélkül ama kor történetét hiven tisztázni lehetetlen s ég. Elmondhatnám, hogy irodalomtörténetünknek néhány száz olyan eredeti adatot tudok bemutatni, melyek egyenként — fejlesztés terhe alatt! — kiállják a versenyt Thaly ur kurucz verseivel.

Egy szép napon aztán elhatároztam magamban, hogy miután sem időm, sem tehetségem nem engedik gyűjteményeimet úgy használni fel, hogy azok a mai tudományosság színvonalán álljanak, — heti lapot fogok megindítani, melyben időről időre egész gyűjteményemet közölni fogom, s reméllem, hogy ezzel jó szolgálatot fogok tenni történelmi irodalmunknak, alkalmat fogok szolgáltatni a szertesét szórt adatok összegyűjtésére, új barátokat szerzek, s népszerűsitem történet irodalmunkat legalább egy kis körben, — szóval, örültem hogy áldozatot hozhatok, hittem, hogy az jó gyümölcsöket fog majd teremni.

Lapom előfizetési felhívását a „Történelmi Lapok“ nyomban követő mutatószámait a z ö s s z e s n a p i s a j t ó a legnagyobb figyelem s kitüntetéssel fogadták, s egyhangulag oda nyilatkoztak, hogy vállalatom szép, a közölt adatok becsesek és érdekesek, s különösen irodalomtörténetünknek jó szolgálatot tettem.

Egyedül Thaly Kálmán ur volt az, ki a „Századok“ IV. füzetében helyesnek; czélszerűnek ítélte vállalatomat gyanus színben állítani a közönség elé. Így akarta bennem az igénytelen, minden követelések nélkül megjelenő történetbarátot buzdítani, így akarta megjutalmazni a „Magyar történelmi társulat“ és a magyar akadémia egyik buzgó tagja az én őszintén hozott áldozatomat.

Azt írja Thaly ur ismertetésében, hogy: előf-

zetési felhívásom reclaimszerű hangon s nem a történet-tudomány komoly követelményei szellemében volt tartva, — s ezért — tiszta csupa jóindulatból, hallgatott róla.

Hogy reclaimszerű volt, az igaz, de hisz ugyan mi lehet más célja egy előfizetési felhívásnak? Talán a „Századok“ előfizetési felhívása nem az volt? Csak nem kívánta Thaly ur, hogy titokban gyűjtsek közönséget vállalatomnak? Hogy a történettudomány komoly követelményei ellen mi-ben vétkeztem, azt nem írja Thaly ur, — én meg valóban együgyűbb vagyok, semhogy magamtól ki tudnám találni. Thaly ur talán szives lesz alkalmissal megjelölni az incriminált passusokat.

Thaly ur továbbá azzal akar engemet megbúsítani, hogy ő nem tartja a „Történeti Lapokat“ (melyek csak nyers anyagot közölnek) a „Századok“ versenytársának. De hát jó uram, ugyan mi-ből sejtette ön vagy bárki más, hogy én versenytársnak szántam? Eszem ágában sem volt soha! És ha azt akartam volna csinálni, mit gondol uram, vajjon a „Magyar történelmi társulat közlönyé“nek az lett volna-e kötelessége, hogy leszorítsa azt az irodalom teréről, vagy ellenkezőleg: hogy magához emelje, kötelességszerűleg ajánlja, buzdítsa, s örüljön hogy napjainkban (a fájdalom könnyen megszámlálhatók között) akadt egy ember, ki őszinte áldozatot akar hozni azon a téren, hol az ön állása és lapja már biztosítva van?

Ha kényesnek találná Thaly ur ezt a kérdést, a feleletet reá inkább elengedem.

Thaly ur szerint a „Történeti Lapok“ egyik főbűne, hogy egy oldalú, merőben Erdély. Ez a legeredetibb ellenvetés a mi egy történeztől csak jöhet! Hát az az „Erdély“ olyan kicsiség Önök előtt, hogy [története csak másod vagy harmad sorban érdeklí Önököt? Én azt hiszem, hogy a főkérdés az: minél több eredeti, ismeretlen hazai tárgy oklevelet közölni.

De hisz Thaly ur ítéletet mond a „Történeti Lapok“-ról, a nélkül hogy látta volna eddig megjelent számait! Ha ismerné, azonnal láthatná, hogy nem mind „Erdély“ az, s nem állitana olyan képtelenséget, hogy eddigelő csak a XVII. századból hozott közleményeket.

Aztán Thaly urnak drága is a lap 12 frton, midőn a „Századok“-nak feldolgozott közléseket tartalmazó 50 ives egy évi folyama öt forintba kerül (295 oldal). Hát ezen a megjegyzésen nem érzik a reclaims?

Én azt hiszem, hogy ha a „Történeti Lapok“ megfelelnek hivatásuknak, 12 forintot meg fognak érni, ha nem felelnek meg, 2 forint is sok érettök. Egyébiránt nyugtassa meg magát Thaly ur, hogy még egyetlen előfizetőjét sem fogtam el, de mihelyt annyi előfizetőm lesz, mint most a „Századok“-nak van, én ennek fele árán fogom adni a lapot. Most egyelőre megelégszem azon dicsőséggel, hogy mintegy ezer forintot reáfizetek vállalatomra.

Átalában még megjegyzem, hogy nagyon örvendek mindig, ha valaki vállalatom hibáira-őszinte jóakarattal figyelmeztet; de az olyan bemutatást, melyen a kenyer-irigység szaga messze elhat: nem tartom méltónak egy olyan laphoz, mely — hogy a Thaly ur szavaival éljek, — a történet-tudomány komoly követelményei szellemében van írva.

Az ismertetésnek van még néhány helytelen passussa; — de térszúke miatt azokat most mellőzöm.

K. PAPP MIKLÓS.

APRÓSÁGOK.

Bethleni gróf Bethlen Kata önéletirata junius hó folytán elhagyja a sajtót. Ez érdekes memoirt e lapok szerkesztője Bethlen Kata életrajza s néhány érdekes oklevéllel toldotta meg.

*

Szilágyi Sándor Kolozsvárra érkezett, hogy a mint már jelentettük, a Tunyogi József-féle levéltárt megtekintse. E levéltárban Szilágyi felette becses adatokat lelt, s Pestre visszatérte után jelentést tesz. E gyűjtemény főérdekét az képezi, hogy Apafi Mihály fejedelem hivatalos levéltárának egy szép részét foglalja magában Teleki Mihály számos és fontos levelezéseivel.

*

Az 1655-ki pozsonyi országgyűlés történetéhez lapunk közelebbi számában egy levélsorozat közlését kezdjük meg, melyek leginkább II. Rákóczy György fejedelem és anyja Lorántffy Zsuzsánna által küldött követek érdekes jelentéseit foglalják magukban, tehát első rangu források, s annyival nevezetesebbek, mert legkiválóbb történetíróink sem tudnak e gyűlésről 5—10 sornál többet írni. E becses adatok eredetije mind a m. k. kamarai levéltárban őriztetik, s hű másolatukat Szilágyi Sándor szívesességéből birjuk.

*

Hogy pusztulnak el levéltáraink? Ugy hogy rendszeren a várkastélyok és nemesi curiák padlásain egy-egy rozzant ládában hevernek. A láda végre szétmállik, s a derék utódok tűzgyújtani s sajt-takarónak, a legkissebb sarjadék pedig a helység gyerekeivel sárkányt csinál belőlük! Közelebből 3—4 ilyen levélgyűjtemény semmisült meg. Bár ilyen esetekben figyelmeztetné valaki lapunk szerkesztőjét, ki készséggel inkább megvenné a romboló kezek alól a mi még megmenthető. — Az ilyen tudósítás alig pár krajczárba s néhány sorba kerül, — de mi ezt is szívesen és nagy készséggel kárpótolnók.